

DILEMA MOSCOVEI ÎN CONTEXTUL GEOPOLITIC ACTUAL

Dr. Viorel LUCACI
Facultatea de Transporturi,
Departamentul Transporturi, Trafic și Logistica,
Universității Politehnica București

Virgil ANDRONACHE
Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Științe Politice, Relații
Internaționale și Studii Europene
Absolvent Masterat: Diplomația Apărării
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Abstract: *The central topic of study is the Russian perspective on the triangle formed out of the three areas of the globe currently identified as hot spots. These are the areas of interference between the Eurasian and Euro-Atlantic vectors, namely NATO's eastern flank, Middle East and Asia. Both the geographical proximity of these areas perimeter Russian Federation, and the fact that in strategic terms the three zones covered the Federation in a "triangle of geopolitical tensions" generates a primary importance for the Russian decision maker's agenda.*

Keywords: *Moscow, NATO, U.E., Asia, Middle East, Europe, geopolitical, Eastern Europe, The Russian Federation.*

Considerente introductive

Prezenta lucrare se dorește a fi o transpunere în oglindă, în viziunea Moscovei, a principalelor probleme strategice și de ordin militar cu care se confruntă în prezent, sau cu care s-ar putea confrunța în viitor Washingtonul, în ceea ce privește gestionarea principalelor zone de conflict - deschis sau înghețat - existente în lume, respectiv Ucraina (implicit Europa de Est), Orientul Mijlociu (în speță Siria) și Asia (mai precis zonele în care se manifestă recenta expansiune a intereselor Chinei - Marea Chinei de Sud și Pacificul de Vest).

Federația Rusă are, oarecum, o altă perspectivă vis-a-vis de cele trei puncte „fierbinți”, dictată în bună măsură de imediata vecinătate a acestora. O serie întregă de aspecte, cu privire la interesele și strategiile gestionate, ar putea fi mult mai acute din punct de vedere al

decidenșilor ruși, deoarece primează distanțele geografice mult mai reduse și posibilitățile ridicate de propagare atât a tensiunilor, dezechilibrelor sau crizelor, cât și a unor vectori militari care ar putea stabiliza perimetrele și a căror poziții pot fi folosite sub forma unor „capete de pod”. Moscova este perfect conștientă de faptul că orice evoluție din respectivele zone poate afecta direct interesele strategice și militate ale Federației Ruse.

Similar cu SUA, dar dintr-o cu totul altă perspectivă, Rusia se găsește în fața unor nelămuriri, a căror gestionare, indiferent de deciziile ce vor luate în viitor, ar putea afecta direct statele ce constituie flancul estic la NATO, pe linie militară sau estul Uniunii Europene pe linie economică.

Interacțiunile dintre puterile în cauză, fiind concomitent militare și economice, au făcut să apară acele nelămuriri (occidentale de data aceasta) în cercurile de la Bruxelles; nelămuriri în jurul relației NATO-UE și a unor posibile incompatibilități funcționale între cele două structuri, în situația în care amenințarea rusească ar depăși anumite limite, și anume cele legate de gestionarea prin canale diplomatice.

Apar întrebări cum ar fi:

(i) Cum poate fi găsit un numitor comun în agendele NATO și UE cu privire la interesele strategice?

(ii) Este necesară constituirea unei forțe militare comunitare sub patronajul Uniunii Europene?

(iii) Este necesară o Agenție Europeană de Informații, care să gestioneze securitatea din punct de vedere strict comunitar și fără accepțiuni naționaliste?

Răspunsurile sunt desigur nuanțate și necesită analize detaliate asupra tuturor factorilor ce contribuie la evoluția situației per ansamblu.

Axa geopolitică de simetrie

Orice imagine în oglindă, așa cum este cea în jurul căreia a fost structurată prezenta lucrare, necesită o „axă de simetrie” sau un chiar un punct față de care să poată fi raportate elementele luate în calcul. Ne referim în primul rând la elemente de natură geopolitică.

Moscova este la fel de interesată, ca și SUA, față pe ambițiile de expansiune ale entităților pe care aceasta le consideră ca fiind „inamice”. Un inamic, în primul rând din punct de vedere strategic, economic, apoi militar, poate fi identificat în Uniunea Europeană, respectiv NATO-SUA.

Chiar dacă majoritatea analiștilor geopolitici - atât euroatlantici cât și ruși - au evidențiat poate prea mult dimensiunea militară a profunde interacțiuni est-vest, credem totuși că problemele țin preponderent de ariile economică, socială și, mai ales, religioasă.

Sursele deschise disponibile în acest moment, relevă faptul că este puțin probabil să asistăm în viitorul apropiat la conflicte militare ample și simetrice, al căror scop ar fi acela de a ocupa teritoriul sau de a scinda state.

Este vorba preponderent de statele aflate în perimetrul perceput de Moscova ca fiind „vecinătatea apropiată” - o zonă ce prezintă un interes primar din perspectiva rusească. Desigur, de multe ori scopurile rămân aceleași, fiind schimbate doar mijloacele.

Hărțile se pot modifica, putem asista chiar la schimbări bruște în morfologia unor state, dar toate acestea constituie în prezent efectele unor conflicte cu totul „neconvenționale”, din perspectivele mijloacelor. Conflictele moderne se manifestă pe mai multe paliere, iar latura informațională (propagandă, dezinformare și manipulare) a acestora ocupă, de multe ori, primul loc.

Principiile asimetrice moderne de conflict, împreună cu proiectarea unei „soft power”, manifestate în special pe palierele intelectuale și mass-media, pot produce aceleași rezultate scontate - chiar într-un termen mult mai scurt decât în cazul unui conflict militar clasic. Acest fapt a fost dovedit nu o dată, iar cel mai bun exemplu îl constituie evoluțiile ce au avut loc în Ucraina de Est în ultimii doi ani.

Cu toate acestea, termeni ca „Federația Rusă”, „risc militar” sau „amenințarea rusească”, au reocupat poziții de reper în strategiile naționale de apărare ale unor state europene partenere NATO. România se află printre acestea.

Cu alte cuvinte, este posibil ca în elaborarea acestor strategii să fi fost utilizate informații, care să certifice existența unor riscuri militare reale și predictibile provenite dinspre Moscova.

Recentele decizii și acțiuni de relocare a unor capacități defensive ale NATO, spre state situate pe Flancul de Est¹, vin să consolideze dezideratul menționat anterior. Mai multe detalii, cu privire la schimbarea de optică în strategia NATO față de flancul estic, sunt prezentate într-unul din capitolele următoare ale lucrării.

De cealaltă parte, strategii și cercurile decizionale de la Moscova nu pot fi indiferenți față de toate aceste evoluții². Este din ce în ce mai vizibil faptul că începând cu anul 2014, suntem martorii unei tendințe crescătoare a tensiunilor dintre NATO și Federația Rusă.

O surpriză de proporții, în ceea ce privește acțiunile Moscovei în relația cu provocările actuale, o constituie decizia recentă de retragere³ a trupelor rusești din teatrul de operațiuni din Siria - fără a fi confirmată pe deplin îndeplinirea principalului obiectiv inițial, respectiv destructurarea totală a organizației ISIS și consolidarea regimului Assad.

Asupra celor două obiective, Washingtonul a prezentat în repetate rânduri obiecții și diferențe de nuanțe, fiind susținută ideea conform căreia aviația rusă ar fi lovit de fapt, preponderent, forțele rebele FSA (diferite de cele ale ISIS) agreeate de Occident și care au stat realmente la baza izbucnirii războiului civil din această țară.

¹ Mihai Drăghici *Statele Unite suplimentează prezența militară în Europa de Est, probabil inclusiv în România*, http://www.mediafax.ro//_externe/statele-unite-suplimenteaza-prezenta-militara-in-europa-de-est-probabil-inclusiv-in-romania-15174845, (accesat în 15 februarie, 2016).

² Valentin Vidu *Rusia amenință că pregătește un răspuns "asimetric" față de consolidarea NATO în Europa de Est*, <http://www.mediafax.ro/externe/ rusia -ameninta-ca-pregateste-un-raspuns-asimetric-fata-de-consolidarea-nato-in-europa-de-est-15185401>, accesat la data de 02.04.2016, ora 10:20,

³ <http://www.digi24/Stiri/Extern/digi2/International/Vladimir+Putin+a+ordonat+retragerea+trupelor+rusesti+din+Siria>, (accesat în 15 februarie, 2016).

Axa de simetrie menționată mai sus este una atât geografică, cât și culturală. Dimensiunea culturală este legată de apartenențele, afinitățile și afilierea politice ale diferitelor etnii.

În statele central și est europene există un procent considerabil de populație, dar și de lideri politici, care manifestă o tendință pro-rusă. Acest fapt s-a făcut simțit în special în Ucraina, prin „mutarea” unilaterală a peninsulei Crimeea sub administrația Moscovei. Un caz similar am putea înregistra și în regiunea Transnistria, prin prisma fricțiunilor¹ „înghețate” dintre Tiraspol și Chișinău. Se pare că izbucnirea conflictului din Ucraina de est a redeschis parțial dosarul transnistrean - un aspect deloc neglijabil pentru București.

În ceea ce privește afinitățile populației din Balcani, euroscepticismul aflat în creștere în ultimii ani, a scos la lumină un curent pro-rus bazat în principal pe similitudinea structurilor de valori religioase și familiale - valori care în lumea occidentală se pare că nu au un același fundament. Este din ce în ce mai evident faptul că, latura ortodoxă a valorilor est-europene - de fapt instituția Bisericii - este supusă unei campanii mediatice perpetue și subtile de denigrare și devalorizare, campanie ale cărei origini se pare că sunt situate în vest - un aspect conștientizat pe deplin de către un contingent de loc de neglijat al ortodoxilor practicanți. Axa respectivă este identificabilă în special cu flancul de est al NATO.

Este cert faptul că forțarea de către Bruxelles a dosarului integrării Ucrainei în structurile euroatlantice, manifestată prin intenția de semnare a acordului de liber schimb, de la sfârșitul anului 2013, a provocat Moscova atât sub aspect strategic, cât și militar, producând o inflexiune a relațiilor UE-Rusia ce a condus la evoluții unice, în perioada de după prăbușirea Uniunii Sovietice și sfârșitul Războiului Rece.

Mai mult, tensiunile au căpătat și o dimensiune militară. Perspectivele diferă foarte mult de la un actor la altul, iar majoritatea ideilor vehiculate în mass-media europeană, sunt de natură pro-americană. Federația Rusă este percepută ca fiind principala sursă de amenințare la adresa NATO.

Din punct de vedere rusesc, extinderea Alianței Nord Atlantice către est și ulterior tendințele de atragere a Kievului în sfera instituțiilor de la Bruxelles, a devenit în mod cert o constrângere strategică și o forțare a intereselor rusești în acea „axă de simetrie”, la care s-a făcut referire mai sus.

Gestionarea „vecinătății apropiate” a redevenit cap de listă în agendele strategice ale Kremlinului. Acest lucru se face simțit mai ales prin ambițiile militare manifestate de ambele părți implicate, de o parte și cealaltă a așa-zisei „axe de simetrie”. Trebuie insistat asupra faptului că din respectiva axă face parte și România. De aceea, considerăm că, subiectul dilemei în cauză este unul mai mult decât oportun.

¹ Mihai Drăghici, *Chișinăul și Moscova au în continuare disensiuni privind prezența militară rusă în Transnistria. Republica Moldova și Rusia nu au reușit să se apropie de o poziție comună în privința necesității prezenței militare ruse în regiunea separatistă Transnistria*, a declarat luni, la Moscova, ministrul moldovean de Externe, Andrei Galbur, citat de site-ul agenției Sputnik, <http://www.mediafax.ro/externe/chisinaul-si-moscova-au-in-continuare-disensiuni-privind-prezenta-militara-rusa-in-transnistria-15200765>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

Ucraina - mai precis ambițiile NATO în materie de consolidare a poziției în Europa de Est - nu constituie singura „problemă”, sau provocare pe care Moscova trebuie să o gestioneze la momentul actual, iar în viitor, Rusia ar putea fi nevoită să balanseze către alte provocări geopolitice, cum ar fi Orientul Mijlociu (în binomul Siria – Caucaz)¹ sau anumite zone din Asia (interferențele telurice cu China și maritime cu Japonia).

Apar astfel o serie de nelămuriri sensibile, pe care decizionalii ruși vor fi nevoiți să le gestioneze. Printre cele mai importante s-ar număra: (i) În ce mod pot fi afectate interesele rusești în contextul tendințelor de extindere spre est a euro-atlantismului? (ii) Care sunt justificările eligibile ale amplasării scutului anti rachetă din Europa de Est, în condițiile în care relațiile dintre SUA și Iran² au o cu totul altă formă în prezent? (iii) Cum poate fi utilizată China în mod complementar intereselor rusești? (iv) Cum poate fi penetrat Inelul Anacondei? (v) Cum poate fi utilizat, cel mai eficient, avantajul resurselor energetice în interfața intereselor cu Uniunea Europeană? (vi) Ce conflicte „înghețate” s-ar putea reaprinde în viitorul apropiat?

O eroare pe percepție caracteristică Europei occidentale este aceea de asociere a ambițiilor recente ale Moscovei cu o posibilă dorință de a reinstaura Uniunea Sovietică sub o altă formă.

Nu trebuie confundat așa-zisul „Proiect Eurasiatc”, privit în ansamblul său, cu ambițiile de natură economică sau militară. Eurasia³, ca ideologie geopolitică, constituie un ansamblu mult mai complex de integrări și structurări etnice și religioase, în jurul unui nucleu geografic denumit „Heartland”. Practic, proiectul Eurasiatc se opune celui Euroatlantic⁴.

Relațiile complexe, pe care Moscova le are cu Uniunea Europeană sub aspect economic, dau un oarecare grad de predictibilitate asupra ambițiilor de avans al spațiului european.

Există state membre ale Uniunii ale căror agende față de Rusia sunt multiple, iar conexiunile economice puternice cu spațiul rusesc le îngăduiesc gradele de libertate - o îngăduire bidirecțională. Cele mai bune exemple sunt cele ale Germaniei⁵ și Franței⁶ - statele identificate ca fiind principalele „motoare” ale UE.

¹ <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/International/CONFLICTUL+DIN+NAGORNO+KARABAH+S-A+REAPRINS>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

² Una din rațiunile de bază pe care o vehicula oficialii NATO cu privire la existența scutului anti rachetă, o constituia amenințarea cu rachete provenite dinspre Iran. Recentele acorduri americano-iraniene și ameliorarea relațiilor diplomatice du Teheranul în condițiile „slăbirii” ambițiilor nucleare iraniene, au generat justificări suplimentare pentru Moscova de a contesta vehement amplasarea în Europa de Est a acestui sistem defensiv.

³ Aleksandr Dughin, *Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura “Eurasiatc”, București, 2010, pp. 54-56.

⁴ Jean-Sylvestre Mongrenier, *Rusia amenință oare Occidentul?*, Editura Cartier, “Cartier”, Chișinău, 2010, pp. 83-89.

⁵ C. Pantazi *Germania, calul troian al Rusiei în UE? Cum va juca Berlinul când România, Polonia și balticele vor cere mai multe trupe NATO*, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20539771-germania-calul-troian-rusiei-cum-juca-berlinul-cand-romania-polonia-balticele-vor-cere-mai-multe-trupe-nato.htm>, (accesat în 4 aprilie, 2016), și *Germania mizează pe „relația sa specială” cu Rusia pentru a încerca să-l convingă pe Vladimir Putin să renunțe la intențiile sale belicoase la adresa Ucrainei* <http://www.timpul.md/articol/germania-mizeaza-pe-relaia-sa-speciala-cu-rusia-pentru-a-l-convinge-pe-putin-in-cazul-ucrainei-56051.html>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

⁶ *Franța vrea intensificarea relațiilor diplomatice cu Rusia* <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Stiri/Franza+vrea+intensificarea+relatiilor+diplomatie+cu+Rusia>, (accesat în 5 aprilie, 2016).

Această atitudine „nuanțată” a unor puteri europene complică suplimentar forma interacțiunii ambițiilor Occident-Rusia¹, iar pozițiile diverșilor lideri politici europeni sunt antagonice.

Un alt aspect, ce poate fi exploatat de către Moscova, este destul de evidentă depărtare² dintre Bruxelles și Washington în materie de viziune strategică, combatere a terorismului și identificare a unor cauze pentru conflictele actuale³ - o îndepărtare manifestată în ultimii cinci ani.

Europa a ales calea deschiderii și a disponibilității spre integrare, a unor contingente de refugiați provenite din zone de conflict, atitudine care, în prezent, pune la încercare în mod serios coeziunea spațiului comunitar. Astfel, necesitatea de gestionare eficientă a refugiaților care au pătruns în Uniune provoacă o distragere a atenției de la așa-zisa „amenințare rusească”.

Succint, sunt trei zone de interes ale Europei de Est, prin prisma importanței strategice pe care acestea o reprezintă pentru Moscova.

Există în mass-media o tendință, din ce în ce mai evidentă, de a sublinia o posibilă înarmare a întregului spațiu european, ca urmare a unei amenințări externe tot mai serioase.

Este vorba de un demers localizat atât în România, cât și la nivelul celorlalte state membre ale NATO/Uniunii Europene - preponderent cele situate pe flancul estic al NATO (zona de graniță și de interferență cu Federația Rusă). Corelarea acțiunilor NATO cu cele ale UE este necesară din considerente care au fost punctate anterior.

Se ridică întrebări cum ar fi: (i) Care ar fi motivele reale ale relocării se armament NATO către est? (ii) Există anumite certitudini cu privire la riscuri de natură militară în ceea ce privește state printre care și România? (iii) Ar fi necesară o modificare în scara priorităților aferente dezbaterilor din mass-media?

Un număr considerabil de articole și emisiuni de analiză au atins, direct sau indirect acest subiect⁴, acestea nefiind toate alocate principalelor canale media. Toate au, se pare, rolul de a

¹ Valentin Vidu *Miniștrii de Externe UE au convenit asupra a cinci "principii" în relația Uniunii cu Rusia*, <http://www.mediafax.ro/externe/ministrii-de-externe-ue-au-convenit-asupra-a-cinci-principii-in-relatia-uniunii-cu-rusia-15107547>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

² Valentin Naumescu, *Deapașele anti-americe ale lui Juncker, resurgența Rusiei și dilemele noii ordini mondiale*, <http://cursdeguvernare.ro/valentin-naumescu-derapajele-anti-americe-ale-lui-juncker-resurgența-rusiei-si-dilemele-noii-ordini-mondiale.html>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

³ Mihai Drăghici, *Deputat german: Statele Unite vor menținerea tensiunilor cu Rusia și au "vasali docili" precum România*, <http://www.mediafax.ro/externe/deputat-german-statele-unite-vor-menținerea-tensiunilor-cu-rusia-si-au-vasali-docili-precum-romania-15189324>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

⁴ *NATO ne înarmează, Rusia amenință România. Care este raportul de forțe între NATO și Rusia în Marea Neagră?* (i) http://adevarul.ro/cultura/istorie/nato-inarmeaza-rusia-ameninta-romania-raportul-forțe-nato-rusia-marea-neagrae--8_551e450f448e03c0fd2c4f46/index.html, (accesat în 4 aprilie, 2016); (ii) Dodo Romniceanu, *Statele Unite înarmează până-n dinți Europa de Est. Americanii scot din buzunar miliarde de dolari ca să apere România, Ungaria și Țările Baltice de Rusia lui Vladimir Putin*, <http://www.evz.ro/statele-unite-inarmeaza-pana-n-dinti-europa-de-est-americanii-scot-din-buzunar-miliarde-de-dolari-ca-sa-apere-romania-ungaria-si-tarile-baltice-de-rusia-lui-vladimir-putin.html>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

scoate în evidență o amenințare reală survenită din partea Rusiei. Acest „realism” este mai mult decât relativ.

Vom concentra această teamă pe cazul României.

În cursul anului 2015, a fost expus publicului noul document de bază în ceea ce privește abordarea domeniului apărării, la nivel național. Este vorba despre „Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 - 2019”.

Diferențele consistente, atât de formă cât și de fond, pe care le prezintă față de vechiul document de aceeași natură (cel din 2010), relevă printre altele faptul că întregul context de posibilități, riscuri, provocări și pericole, în care România va fi nevoită să își asigure existența ca stat național, s-a modificat radical. Vorbim de o modificare vizibilă din punct de vedere a amenințărilor, deoarece ponderea riscurilor de natură militară a crescut considerabil.

Avem nominalizat un actor statal în percepția riscurilor și amenințărilor la adresa României. Numele „Federația Rusă” se regăsește de cel puțin trei ori în noua Strategie.

Printre altele, se pune accentul pe necesitatea întăririi capacităților militare, consolidarea parteneriatelor strategice și cooperarea cu celelalte state membre NATO, în special cele din flancul estic. Având în vedere aceste nuanțe, evidențiate la nivelul cel mai „oficial”, este și normal ca țara noastră să se înarmeze.

Faptul că asistăm la un demers de militarizare și de reînarmare este din ce în ce mai cert, chiar dacă acest lucru nu reiese, în mod direct, din dezbaterile sau abordările mass-media. Tendința în cauză caracterizează mai multe state¹, aflate în zona de interferență geografică dintre NATO și Federația Rusă.

Este probabilă varianta ca Moscova să se bazeze pe mai multe agende separate și posibili „aliați surpriză” (unii chiar din cadrul UE, pretabili a fi „activați” la momentul oportun), atunci când strategii ruși iau în calcul o viitoare confruntare amplă cu NATO - deoarece șansele de câștig în cazul unei angajări militare directe cu un „inamic” de forma SUA-NATO, sunt greu de estimat, mai ales din punct de vedere al unei confruntări aeriene și/sau navale. În prezent, SUA dispun de cele mai mari și mai puternice categorii de forțe de bază (aviație și flotă navală militară) din lume.

Cu toate astea, este posibil ca puterea de la Kremlin să aibă ca fundament istoria „tentativelor” eșuate, ale unor mari puteri, de a cuceri Moscova prin mijlocare militare, respectiv în secolele al XIX-lea și al XX-lea. În ceea ce privește trupele terestre și confruntarea la sol, lucrurile stau diferit. Investițiile din ultimii ani ale rușilor, în materie de tancuri, artilerie, sisteme mobile de rachete sol-sol și alte vehicule de luptă, sunt considerabile².

Așa-zisele „sanctiuni economice și comerciale” occidentale impuse Rusiei, pot produce o serie de efecte contrare. O putere de gabaritul Federației Rusie - nu cea mai mare din Eurasia, dar

¹ Mihai Drăghici, *Polonia va cere efective militare NATO permanente și armament suplimentar, de teama Rusiei*, <http://www.mediafax.ro/stirile-zilei/polonia-va-cere-efective-militare-nato-permanente-si-armament-suplimentar-de-teama-rusiei-15185761>, (accesat în 4 aprilie, 2016).

² *Rusia a mărit bugetul de apărare pentru 2015. Cum vor fi folosiți banii pentru dezvoltarea armatei*, <http://www.mediafax.ro/externe/rusia-a-marit-bugetul-de-aparare-pentru-2015-cum-vor-fi-folositi-banii-pentru-dezvoltarea-armatei-video-13812615>, (accesat în 8 aprilie, 2016).

deloc de neglijat din punct de vedere militar - își va focusa, în compensare strategică, efortul economic și industrial pe zona de apărare, pentru a obține o revigorare economică și o creștere în ponderea opiniei publice, care susține actualii lideri ruși.

Spre exemplificare a acestei strategii de revigorare adoptate de către Kremlin, menționăm faptul că au existat trei războaie, relativ recente, care au avut rolul de a „reseta” situația Rusiei. Acestea sunt cele două războaie ruso-georgiene din 1994, respectiv 1999 și cel din Georgia din 2008 - conflicte câștigate într-un final de Rusia.

Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 – 2019 scoate în mod clar în evidență tendințele de reconsiderare a unor categorii de amenințări. Elemente din Strategie cu privire la inițierea de acte normative:

- „Asigurarea unui cadru legal adaptat, atât pentru coordonarea unitară a activităților pentru apărarea țării (...) cât și pentru organizarea și funcționarea instituțiilor cu responsabilități în domeniu, în conformitate cu noile provocări de securitate (...)” Capitolul IV punctul 4.1. aliniatul 71;

- „(...) revizuirea cadrului legislativ în domeniul securității naționale, care să țină cont, pe lângă deficiențele relevate în timp, de noile amenințări (...)” - Considerații finale, aliniatul 83.

Elemente din Strategie cu privire necesitatea întăririi capacității militate a României:

- „consolidarea capacității naționale de apărare, inclusiv privind utilizarea eficientă a mecanismelor existente în cadrul NATO”, „continuarea procesului de transformare, modernizare și înzestrare a Armatei României (...)”, „Atingerea standardelor de performanță specifice realizării interoperabilității cu armatele celorlalte state membre (...)” - Capitolul IV punctul 4.2. aliniatul 73.

Simulările efectuate de către organizația RAND¹ în perioada 2014 - 2015, au provocat o serie de reacții - unele vehemente - atât în cercurile euroatlantice (în special la Washington D.C.), cât și în mediile militare de la Moscova.

Conform acestor simulări, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (cunoscută ca NATO sau OTAN) nu ar putea face față unei agresiuni militare dinspre est, survenite din partea Federației Ruse².

¹ RAND Corporation - denumirea abreviată a „Research And Development” - este o organizație de tip „think tank” din Statele Unite, înființată în anul 1948. Printre sursele de finanțare, se numără și Guvernul Federal al SUA. Principalul obiect de activitate îl constituie efectuarea de studii și cercetări în domenii cum ar fi: geopolitica, sociologia, conflictele militare, crizele regionale etc. RAND produce analize și estimări, care sunt utilizate de către diverși factori decizionali politici și militari de la Washington. Sediul central se află în SUA (Santa Monica), dar există și subsidiare în lume, printre care cel aferent Europei, denumit „RAND Europe”.

² „Rusia va învinge NATO dacă decide să invadeze țările baltice. [...] În situația actuală, NATO nu poate apăra cu succes teritoriul celor mai expuși membri ai săi. Simulările noastre, făcute de experți militari și civili, au arătat că forțelor rusești le va lua cel mult 60 de ore pentru a ajunge la intrarea în capitalele Estoniei și Letoniei, Tallinn și Riga. O astfel de înfrângere rapidă va lăsa NATO în fața unui număr limitat de opțiuni, toate proaste” <http://www.incont.stirileprotv.ro>, (accesat în 2 aprilie, 2016).

Mai precis, statele membre din flancul estic al alianței - în special țările baltice, dar și cele balcanice (printre care și România, chiar dacă nu se menționează clar acest lucru) - nu ar rezista unei astfel de agresiuni, capitalele lor putând fi cucerire relativ repede de către forțele ruse.

Se pare că acest studiu ar scoate în evidență o posibilă slăbiciune a NATO (prin imposibilitatea unui răspuns militar rapid) în fața unei situații reale de agresiune.

Nu se știe exact dacă respectivele scenarii au sau nu au vreo legătură cu recentele intenții ale Washingtonului de a muta echipament militar greu, către statele membre din flancul estic al organizației - inclusiv în România. De asemenea, nu putem estima cu exactitate dacă aceste demersuri constituie un lucru bun sau rău, dacă sunt semnele unei posibile viitoare crize în zonă sau dacă fac parte dintr-un război mediatic, de propagandă sau de intimidare dus de partenerii NATO europeni față de Moscova. Probabil că sunt disponibile informații relevante în acest sens, dar acestea, de cele mai multe, ori nu sunt destinate diseminării în mass-media.

Elemente de asimetrie

Considerăm faptul că Federația Rusă are de gestionat în prezent provocări cu o importanță mai mare decât o posibilă dorință de a cuceri militar spațiul European. Printre principalele provocări - altele decât cele militare - cu care se confruntă în prezent administrația de la Kremlin se numără:

- problemele economice cauzate de sancțiunile survenite în urma conflictului ucrainean și a anexării peninsulei Crimeea;
- sporul demografic negativ, înregistrat pe întreg teritoriul Federației - dar și în spațiul comunitar european;
- discrepanțele dintre păturile sociale sărace și cele bogate;
- incursiunile din ce în ce mai frecvente ale populației chineze în zonele de interfață cu China și Mongolia;
- posibilitatea de apariție a unor viitoare tensiuni și conflicte între Federația Rusă, China și Japonia în Marea Okhotsk;
- slăbirea coeziunii geopolitice și militare dintre Moscova și Teheran, ca urmare a recentei balansării a Iranului către Washington - această evoluție consolidând practic partea de sud a „Inelului Anacondei”, spre dezavantajul Moscovei.

O mutare geopolitică a cărui scop îl constituie de fapt încorsetarea preponderent a Chinei, nu a Federației Ruse.

Pe lângă problemele ce generează neliniști Kremlinului, enumerate anterior, ar mai fi două aspecte pe care considerăm că este necesar a fi prezentate în cele ce urmează. Scenariile sunt scenarii. La fel de incerte ca respectivele scenarii pot fi și rațiunile pe care le acceptăm, ca fiind valabile pentru a susține că NATO nu este, în prezent, în pericol de a fi atacat dinspre est.

În primul rând, nu ar exista o motivație plauzibilă pentru materializarea unui asemenea scenariu (atacarea Europei), deoarece prioritățile Kremlinului sunt cu totul altele.

Menținerea permanentă în stare de „alertă” sau de „luptă” a unor trupe și echipamente, atât de numeroase cum sunt cele rusești, necesită eforturi logistice și financiare imense. Este nevoie

de combustibil, alimente, alocarea unor capacități importante de infrastructură de transport și energetică, personal dislocat din alte domenii de activitate etc.

Pe termen mediu și lung, aceste eforturi „obosesc” capacitatea de război, diminuând potențialul de reacție rapidă în cazul unei schimbări bruște de situație.

O menținere permanentă a unei stări de alertă - fără a fi vorba de un conflict armat efectiv - poate afecta gestionarea unei situații reale de luptă. Nu mă refer aici la activitățile de pregătire, de perfecționare și de dotare a personalului militar (care sunt benefice și valabile în orice țară), ci la ideea de a fi permanent în „stare de luptă”.

NATO funcționează pe alte principii. În accepțiunea Moscovei aceste principii sunt considerate, de cele mai multe ori, greșite. Este dificilă analogia între stilul NATO de a-și pregăti personalul, de a-și menține vigilența forțelor armate și cel rusesc.

Însăși morfologia dotărilor cu tehnică de luptă este alta. Unități de dimensiuni mici, dar bine echipate și cu o capacitate ridicată de reacție, fiind relativ uniform disipate în teritoriul statelor membre - după principiul forțelor aeriene ale țărilor nordice. Alianța nord atlantică pune un accent puternic pe partea de mobilitate și de capacitate de dislocare a contingentelor, coroborat cu un sistem de intelligence militar foarte bine pus la punct.

Telecomunicațiile speciale și tot ceea ce ține de acestea (echipamente, software, unități fixe și mobile de telecomunicații, ansamblul de contramăsuri radio etc.) constituie unul din pilonii de bază ai apărării occidentului.

Stilul de a utiliza informațiile, ar putea fi comparat cu filosofia tactică britanică, folosită în cel de-al Doilea Război Mondial. Este avantajos să se cunoască lucruri despre care inamicul nu știe că sunt cunoscute. Acestea sunt utilizate doar atunci când există certitudinea că efectul lor asupra inamicului este maxim, chiar dacă o amânare a utilizării lor poate conduce la pierderi pe termen scurt (dezavantajul tactic la schimbul avantajului strategic).

În al doilea rând, nu trebuie ignorat faptul că NATO constituie opera americanilor - atât din punct de vedere al inițiativei de înființare (1949), cât și al dotărilor majoritare. NATO înseamnă practic o „extensie” a forțelor militare americane, iar Moscova cunoaște foarte bine acest lucru.

Puterea militară combinată, a tuturor celor 28 de parteneri NATO, însumează aproximativ 70% din forțele armate la nivel global.

În situația în care starea de pace, din zonele de interacțiune dintre NATO și Federația Rusă, s-ar degrada și ar avea loc un atac armat masiv împotriva Europei, rușii ar putea obține unele victorii pe termen scurt (cucerirea câtorva capitale periferice - cum menționează chiar studiul RAND).

Această ipoteză este valabilă doar cu condiția unei acțiuni surpriză, fără avertizare și despre care nu ar exista informații preliminare.

Pe termen lung, lucrurile ar evolua invers. Americanii sunt „leneși” și oarecum „pasivi” în acțiunile militare, până în momentul în care cineva sau ceva îi trezește cu adevărat. Odată ce le sunt amenințate serios interesele strategice și economice, puterea militară a SUA se pune în mișcare la capacitate maximă. Cele două războaie mondiale au dovedit acest fapt.

Să comparăm succint taberele la nivel global. Bugetul pe care Washingtonul îl acordă anual domeniului apărării, depășește cu mult suma bugetelor militare ale tuturor celorlalte state ale lumii.

Numărul de aeronave de toate tipurile de care dispune aviația SUA este mai mare decât cel al tuturor avioanelor militare pe care le au toate celelalte forțe aeriene ale lumii. Este clar în ce parte se va înclina balanța, în situația unui conflict direct Federația Rusă - NATO.¹

Privind lucrurile din perspectiva capacităților militare terestre - ca forță „telurocratică” - într-adevăr Federația Rusă deține locul de lider, dar în ansamblu, balanța este puternic aplecată spre SUA.²

Pentru ca o parte din statele membre NATO din flancul de est să fie cucerite militar, ar fi nevoie de un „război surpriză” 100%, ori în prezent nu cred că mai pot exista asemenea conflicte.

Situații surpriză sunt posibile - pentru că nu vrem să contrazicem ceea ce am susținut la începutul comentariului. Dar nu și atacuri surpriză. Din punct de vedere al strategiei operațiunilor militare, o agresiune despre care se știe (doar) cu o săptămână înainte, ar putea fi considerat ca fiind un „atac surpriză”.

Ca beligerant, nu poți face prea multe într-o săptămână, indiferent dacă ești agresorul sau cel agresat. De aceea, intervalele de estimare, analiză și diseminare uzitate în activitatea de informații militare, se întind pe mai mult de o săptămână. Dacă într-adevăr realitățile se definesc în acest mod, înseamnă că securitatea noastră sub „umbrela” NATO, nu este atât de solidă cum se încearcă a se face înțeleasă.

Dacă ar urma cumva să aibă loc un astfel de atac armat dinspre est sau dacă ni s-ar pregăti o altă formă de agresiune, lucrurile acestea vor fi cunoscute în detaliu cu mult timp înainte. Astăzi, în vremurile în care am depășit deja etapa „erei informaționale”, nici un actor nu poate face o mișcare, fără ca celălalt să nu știe.

Trebuie exclus din discuția respectivă conflictul de natură economică. Un stat poate fi acaparat, slăbit sau dirijat economic prin nenumărate moduri fără a trage un foc de armă.

În loc de concluzii

Plecând de la considerentele anterioare, putem susține faptul că menținerea unui echilibru geopolitic de ansamblu între NATO și Rusia devine în ultima vreme o misiune din ce în ce mai complexă și dificilă.

Acest echilibru poate genera atât speranțe, cât și temeri în același timp - deoarece se pare că, începând cu primăvara anului 2014, Europa se înarmează subtil, iar falia de demarcație între cele două entități se tensionează.

În concluzie putem susține ideea conform căreia, Federației Ruse ține un loc important în agendele europene de apărare. Este dificil de localizat cu exactitate

¹ aproape 13.500 conform globalfirepower.com. (accesat în 4 aprilie, 2016).

² de exemplu, armata sa are cel mai mare număr de tancuri din lume - cca. 15.400 conform globalfirepower.com. (accesat în 4 aprilie, 2016).

Bibliografie:

1. Andreescu, Anghel; Nicolae, Radu, *Jihadul islamic: de la „înfrângerea terorii” și „războiul sfânt” la „speranța libertății”*, Editura Rao, București, 2015.
2. Bădescu, Ilie; Dumitrescu, Lucian; Dumitrașcu, Veronica, *Geopolitica noului imperialism*, Editura Mica Valahie, București, 2010.
3. Bădescu, Ilie D.; Bădescu, Ciprian, I., *Conversiunea sistemelor - Pustiul postmodern și deformările lumii - Probleme epistemologice ale teoriei conversiunii*, Editura Mica Valahie, București, 2014.
4. Cioroianu, Adrian, *Epoca de aur a incertitudinii - America și China, ideile și Primăvara arabă, Clio, Clausewitz și Lady Gaga la începutul secolului XXI*, Editura Curtea Veche, București, 2011.
5. De Launay, Jacques, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial - vol. I și II*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
6. Dughin, Aleksandr, *Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura Eurasiatica, București, 2010.
7. Friedman George, *Următorii 100 de ani - Previziuni pentru secolul XXI*, Editura LITERA, București, 2012.
8. Friedman, George, *Următorul deceniu - De unde venim și încotro ne îndreptăm*, Editura Litera, București, 2011.
9. Ghica, Luciana, Alexandra; Zulean Marian (coordonatori), *Politica de securitate națională - Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, București, 2007.
10. Huntington, Samuel, P., *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 2007.
11. Kaplan, Robert, D., *Răzbunarea geografiei - Ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului*, Editura Litera, București, 2014.
12. Maior, George, Cristian (coordonator), *Un război al minții - Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura Rao, București, 2010;
13. Maior, George, Cristian; Konoplyov Sergei (coordonatori), *Cunoaștere Strategică în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Rao, București, 2011.
14. Mongrenier, Jean-Sylvestre, *Rusia amenință oare Occidentul?*, Editura Cartier, Chișinău, 2010.
15. Maior, George, Cristian, *Incetitudine - Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI* (Ediția a II-a, revăzută și adăugită), Editura Rao, București, 2014;
16. Maior, George, Cristian și Konoplyov, Sergei (coordonatori), *Cunoaștere Strategică în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Rao, București, 2011.
17. Watts, Larry, L., *Ferește-mă Doamne de prieteni - Războiul clandestin al blocului sovietic cu România*, Editura Rao, București, 2012.